

*Згалат-Лозинська Л.О.**к.е.н., доцент, докторант кафедри економічної теорії,
обліку та оподаткування,**Київський національний університет будівництва і архітектури**Zgalat-Lozynska Liubov**Kyiv National University of Construction and Architecture**ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2063-5738>*

ВИНАХІДНИЦЬКО-ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЛЮДИНИ ЯК БАЗИС ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ПОХОДЖЕННЯ ТА УМОВИ РОЗКРИТТЯ, ФОРМУВАННЯ І РЕАЛІЗАЦІЇ

INVENTIVE AND INNOVATIVE POTENTIAL OF HUMAN AS A BASIS OF INNOVATIVE ACTIVITY: ORIGIN AND CONDITIONS OF ITS DISCLOSURE, FORMATION AND REALIZATION

Анотація. Стаття присвячена питанням вивчення походження та умови розкриття, формування й реалізації винахідницько-інноваційного потенціалу людини як базису інноваційної діяльності та економічного зростання. Виявлено, що виникнення науково-технічного прогресу й застосування його результатів обумовлені дією трьох факторів, таких як закон економії часу та енергії, природні здібності певної категорії людей до винахідницької чи інноваційної діяльності, потреба більшості здібних до винахідницької діяльності людей бачити результати своєї праці, їх значущість, корисність, а також бути визнаними оточуючими. Визначення, формування й реалізація винахідницько-інноваційного потенціалу економіки необхідно активізувати в розрізі трьох напрямів впливу, таких як формування інноваційно орієнтованої системи освіти; впровадження технологій підбору схильного до інноваційної діяльності персоналу; формування культури системного цільового управління персоналом за кінцевими результатами на синергетичній основі.

Ключові слова: винахідницько-інноваційний потенціал, інноваційна діяльність, аналітико-пізнавальна активність, креативність, система освіти, культура системного цільового управління.

Постановка проблеми. Оскільки конкурентоспроможність досягається на основі реалізації досягнень науково-технічного

прогресу (НТП) та інноваційної трудової діяльності, виникає необхідність дослідження процесу походження винахідництва як економічного явища, а також умов, що сприяють виникненню ідеї винаходів та їх подальшій трансформації в інноваційний продукт (товар чи послугу). Необхідно виявити природу особистісних якостей і здібностей людей (їх креативність, аналітично-логічне мислення, наявність уяви тощо), що займаються винахідництвом, раціоналізацією та оптимізацією діючих технологій чи об'єктів різних типів, що впливають результатами своїх дій на суспільні процеси. Саме розуміння сутності винахідницького, інноваційного потенціалу дасть змогу сформулювати конкретні напрями її стимулювання та розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Визначенню сутності та природи інноваційного діяльності, факторів її активізації та проблем, які стримують інноваційний розвиток, присвятили свої праці вітчизняні та закордонні вчені, зокрема М.В. Адаменко, Ю.М. Бажал, В.Д. Базилевич, О.Б. Бутнік-Сіверський, В.М. Геєць, М.Т. Пашута, М.І. Туган-Барановський, Н.В. Ушенко. Розглядаючи інноваційну діяльність як фактор забезпечення конкурентоспроможності еко-

номіки, окремих підприємств, вони, кожний по-своєму, визначали сутність та складові частини інноваційної діяльності. З позицій сутності причин багатства нації інноваційну діяльність розглядали Й. Шумпетер, Д. Аджемоглу, Дж. Робінсон, Лі Куан Ю., А. Сміт, О.М. Менчинська. Водночас в Україні досі є суттєва проблема недостатньої уваги до формування, розвитку та реалізації інноваційного потенціалу особистості, зокрема в закладах освіти усіх рівнів, науково-дослідних установах, на виробництві, в тому числі через відсутність гідної оплати за результати винахідницької діяльності, дієвих механізмів захисту майнових прав на об'єкт інтелектуальної власності, що призводить до втрати мотивації реалізації наявного винахідницького потенціалу і, як наслідок, економічних втрат для країни.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проблематику формування винахідницького потенціалу, творчості в системі освіти останнім часом досліджували М.Ф. Головатий [1], Н.В. Головач [2], Г.А. Дмитренко [1–3], В.Т. Солодков [1], І.В. Хлівна [3]. В нашій роботі продовжимо ці дослідження та розглянемо глибше проблеми, умови розкриття винахідницько-інноваційного потенціалу суб'єктів економіки на основі застосування управлінських важелів в контексті людиноцентричного підходу.

Мета статті. Головною метою роботи є вивчення походження та умов розкриття, формування й реалізації винахідницько-інноваційного потенціалу людини як базису інноваційної діяльності та економічного зростання на інтенсивній основі.

Виклад основного матеріалу. Не викликає сумнівів те, що виникнення науково-технічного прогресу й застосування його результатів обумовлені головним чином одним потужним фактором, а саме людським. Однак цей фактор проявляється в декількох варіантах. По-перше, через дію загальносуспільного та одночасно економічного закону, що спирається на часто неусвідомлену потребу всіх людей економити час і енергію під час здійснення будь-якої діяльності (походження цього закону ще не вивчено, але є припущення, що його

дія обумовлена кінцевістю життя кожної окремої людини за абсолютної неможливості якимось чином зберігати час) [3, с. 42]. По-друге, через природні здібності певної категорії людей до винахідницької чи інноваційної діяльності. Базуються ці здібності на креативності розуму з використанням аналітичного мислення, здатності бачити те, на що інші не звертають уваги [2, с. 39]. Є навіть такий вислів: всі знають, що таке неможливо, а один цього не знає і робить винахід. По-третє, через більш-менш приховану потребу більшості людей, особливо здібних до винахідницької чи інноваційної діяльності, бачити результати своєї праці, їх значущість, корисність, а також визнання оточуючими.

Оскільки закон економії часу і енергії діє постійно і незалежно ні від чого, дати імпульс до активізації науково-технічного прогресу можуть певні умови, що впливають на відповідну поведінку людей (здатних до винахідництва та інноваційної діяльності, які мають в цьому нагальну потребу).

Нижче розглядаються зовнішні умови, що активізують цю діяльність, та історична роль Англії в цьому процесі з огляду на потужне дослідження двох професорів зі США Д. Аджемоглу (Гарвард) і Дж. Робінсона (університет Чикаго) «Чому нації занепадають» [4]. На думку авторів цього бестселеру, «Англія була унікальною країною, що в XVII столітті стрімко рушила до сталого економічного розвитку. Основним економічним змінам передувала політична революція, що зумовила формування нової системи економічних і політичних інститутів, набагато інклюзивніших, ніж будь-коли до того <...> Кульмінацією інституційної боротьби XVII століття стали дві визначні події: громадянська війна 1642–1651 рр. і Славетна революція 1688 р.» [4, с. 92]. Саме Славетна революція, обмеживши владу короля і уряду, сприяла парламенту в його діях щодо визначення економічних інститутів і відкрила політичну систему для суттєвого впливу широких верств населення на функціонування держави. Однак ключовою значущістю Славетної революції для розвитку конкурентоспроможної економіки на

інноваційній основі стало створення низки економічних інститутів, які стимулювали інвестиції, торгівлю та інновації. «Швидко посилювалися права власності, включаючи право власності на ідеї через патентування. У результаті було створено основний стимул для інновацій. Це захищало законність і порядок» [4, с. 93].

Дійсно, важко переоцінити роль патентування як найвагомішої складової частини прогресивного (інклюзивного) економічного інституту, що сприяє розкриттю таланту людей, які мають здібності до винахідницької діяльності. Саме виникнення можливості оформити патент на свій винахід як фіксований корисний результат конкретної праці потужним чином стимулює розкриття винахідницького потенціалу людей, які до цього мають природні здібності. Такі люди стають власниками результату своєї розумової діяльності, підвищують свою самодостатність за рахунок визнання оточуючими та одержання відповідної винагороди від проданих патентів, що є головною зовнішньою умовою для формування конкурентоспроможної економіки на інноваційній основі.

Спробуємо розглянути ще одну зовнішню умову, яка стосується зацікавленості суспільства у використанні результатів особистої винахідницької діяльності працівників. Отже, мало пробудити та підтримувати особисту потребу у професійній самореалізації винахідника, необхідно ще сформулювати умови, за якими ці винаходи були би потрібними також суспільству в контексті підвищення конкурентоспроможності економіки й покращення рівня життя громадян.

Славетна революція заклала підвалини для механізму процвітання, торуючи шлях до Промислової революції (XVIII століття). При цьому професори зі США роблять висновки: «Найперше і найголовніше – Промислова революція залежала від вирішальних технологічних досягнень на основі знань, накопчених у Європі протягом попередніх століть. Це був радикальний розрив з минулим, можливий завдяки науковому пошуку й таланту багатьох унікальних людей. Найбільша сила цієї революції походила з ринку, що створював вигідні можливості для розвитку і впро-

вадження технологій. Саме інклюзивний характер ринку дав людям можливість використовувати свої здібності в бізнесі. Революція також базувалася на освіті й уміннях, оскільки рівень освіти за стандартами того часу був досить високий, а також створилися умови для виникнення підприємництва, що чітко бачило шляхи застосування новітніх технологій для бізнесу і пошуку робітників з умінням використовувати технології» [4, с. 93]. Дійсно, саме ринок з його конкуренцією дає «зелене світло» застосуванню досягнень НТП в практиці господарювання, підсилюючи конкурентоспроможність економіки.

Це також дає відповідь на питання про те, чому директивно-планова централізована економіка в Радянському Союзі не зуміла і не в змозі була взагалі побудувати умови для застосування на практиці досягнень НТП. І це навіть притому, що багато здатних до інновацій людей одержували патенти на винаходи та сертифікати за раціоналізаторські пропозиції. Все це не використовувалося під тиском планових показників діяльності підприємств, досягнення яких не зумовлювалося застосуванням новацій, а це суттєво гальмувало будь-яку інноваційну діяльність (за широкої декларації значущості науково-технічного прогресу в плановій економіці).

Отже, розглянуті вище зовнішні умови розкриття винахідницько-інноваційного потенціалу особистості в контексті інноваційної діяльності задля підвищення конкурентоспроможності економіки зводяться до двох факторів. Перший з них пов'язаний із задоволенням потреб обдарованої до винаходів та інновацій особистості у визнанні своїх результатів та в тому, щоби бути певною мірою їх власником через розвинену систему патентування. Другий фактор – це умови використання винаходів і новацій у практичній діяльності, які зумовлені зацікавленістю керівництва організації (підприємств, фірм, компаній тощо) в одержанні високих кінцевих результатів за допомогою інновацій. Останнє забезпечує функціонування ринку й конкуренції, але ніяк не забезпечувала директивно-планова централізована економіка.

Відзначимо, що запізніла спроба включити ринковий механізм у планову економіку СРСР (нагадуємо гасло «самофінансування, самоокупність, самодостатність») нічого не дала, бо фактично підприємства залишилися під керівництвом забюрократизованих державних структур. При цьому «червоні» директори не були здатні діяти в умовах ринкової економіки, тобто шукати самостійно споживачів, фінансування, постачальників, до того ж в умовах зовсім не розвиненої ринкової інфраструктури та маркетингової діяльності.

Ці внутрішні умови визначення, формування й реалізації винахідницько-інноваційного потенціалу економіки необхідно розглядати в розрізі трьох напрямів впливу: по-перше, формування відповідної інноваційно орієнтованої системи освіти; по-друге, впровадження технологій підбору персоналу, що має схильності до інноваційної діяльності, в усі суб'єкти економіки, зокрема в наукові та освітні організації, на підприємствах; по-третє, формування культури системного (цільового) управління персоналом за кінцевими результатами на синергетичній основі. Саме третій пункт є завершальним ключовим етапом реалізації винахідницько-інноваційного потенціалу в контексті підвищення конкурентоспроможності економіки на інноваційній основі. Це передбачає, що можна мати навіть у всіх суб'єктах економіки обдарованих людей, здатних та особисто мотивованих до активної інноваційної діяльності, але через безпорадну організацію господарської діяльності, виробничого процесу всередині цих суб'єктів неможливо ефективно використовувати інтелектуальний капітал усього прошарку обдарованих людей. Нижче розглянемо зміст цих напрямів.

1. Визначення винахідницько-інноваційного потенціалу (ВП) особистості у відповідній системі освіти. Йдеться про людиноцентричну систему освіти, яка орієнтована на сприяння самореалізації особистості впродовж життя у глобалізованому та інформаційно насиченому світі через впровадження певних цифрових технологій. Саме цьому присвячені останні дослідження

вітчизняних учених у галузі освіти [2; 3] та державного управління [1; 5].

Якщо заклади всіх ступенів освіти (від дошкільної до вищої) будуть орієнтовані на визначення потенціалу кожної окремої дитини – здобувача освіти, тоді здібності до винаходів інноваційної діяльності загалом так чи інакше будуть діагностовані та виявлені.

Необхідно усвідомити той факт, що кожна людина має «свою функцію» в житті (за Конфуцієм), яку й потрібно виявити в системі освіти протягом усіх років навчання. На жаль, діюча національна система освіти лише формально намагається слідувати такій гуманістичній моделі (турбота про майбутнє), а в результаті більшість випускників шкіл не має чіткої уяви про себе (власне «Я») і вибір професії. Водночас постійно декларується шлях до Європи і копіюються окремі локальні педагогічні технології. При цьому практично ігнорується головне, про що пише Д. Гоулман у своєму науковому бестселері: «Стратегія використання в багатьох школах (Заходу – Л. З.-Л.) <...> ставить на чільне місце виявлення профільних вроджених здатностей дитини та підігрування сильним сторонам за одночасного бажання укріпити слабкі» [6, с. 156].

Якщо продовжити тему гуманізації освіти через сприяння самореалізації особистості (включаючи реалізацію винахідницько-інноваційного потенціалу здобувача освіти), то треба звернутися до вислову Григорія Сковороди: «Нам не добре від того, що ми знаємо багато зайвого, а не знаємо найпотрібнішого: самих себе, не знаємо того, хто живе в нас. Якби ми знали і пам'ятали те, що живе в кожному з нас, то життя наше було б зовсім іншим» [7, с. 532].

Як доводять автори сучасного монографічного дослідження з освіти Н.В. Головач і Г.А. Дмитренко, відсутність чіткої стратегії орієнтації освітньої діяльності всіх закладів на особистість має декілька причин. Серед них слід назвати не усвідомлення управлінською освітньою елітою можливості системного виміру параметрів особистості (її якостей, властивостей, рис характеру тощо) кількісною мірою за допомогою факторно-критеріальних кваліметричних моделей

і представлення результатів вимірювань в індексному, тобто абсолютному порівняльному, вигляді [2, с. 185].

Це дає змогу діагностувати прояви особистісних професійних і загальнолюдських якостей та спостерігати їх динаміку під впливом розвивальних психолого-педагогічних методик та зусиль самих здобувачів освіти різного віку та ступенів освіти. Саме формалізація процесу визначення параметрів особистості надає системності й завершеності процесу освітньої діяльності закладів освіти з дитинства до випускників вищих навчальних закладів. Крім того, якщо здобувач освіти на власні очі бачить результат системного діагностування, в якому він бере участь, і ці результати обговорюються з батьками учнів і класним керівництвом, тоді починається процес зацікавленості учнів у самопізнанні власного «Я». Саме тому треба шукати підходи й технології прищеплення здобувачам освіти ще в школі, тобто у підлітковому віці, інтересу до самопізнання власного «Я» [8, с. 851], а це вже є потужним кроком у напрямі розкриття й реалізації потенціалу кожної окремої людини.

2. Формалізація параметрів особистості дає можливість формувати ВІП у кожному суб'єкті економіки через підбір персоналу. В кожному суб'єкті економіки – від підприємств, компаній, установ до апаратів державного управління – потрібні люди з різними здібностями, мисленням, компетенціями, навіть характерами. Однак специфічна успішна винахідницька та взагалі інноваційна діяльність потребує наявності у таких працівників як мінімум трьох якостей, а саме аналітико-пізнавальної активності, креативності, уяви. Якщо ці якості діагностувати з дитинства та впливати на них розвивальними методами, відповідні індекси будуть зростати, характеризуючи здатність до інноваційної діяльності. Втім, взагалі деякі з них (наприклад, креативність) є головним чином генетично зумовленими якостями, що мало піддаються розвитку. Однак знати індекс їх наявності необхідно. Доповненням і навіть посиленням системного діагностування названих вище якостей здобувача освіти можуть бути спостереження за ним у процесі

виконуваного ним якогось конструювання, зокрема в позашкільних навчальних закладах чи вдома. В будь-якому разі формування ВІП суб'єкта економіки будь-якого профіля й масштабу діяльності має здійснюватися не формально й навмання, а з урахуванням реальної здатності працівника до інноваційної діяльності чи винахідництва.

Водночас навіть сформований тільки з талантів ВІП суб'єкта економіки не може гарантувати його ефективну реалізацію, про що будуть свідчити показники впливу кадрового потенціалу на інноваційний потенціал підприємства [9, с. 15]. Річ ще й у якості системи управління цим суб'єктом економіки та його персоналом, що може чи сприяти активності реалізації ВІП, чи гальмувати її.

3. Реалізація ВІП у рамках культури системного управління за кінцевими результатами на синергетичній основі. Нагадаємо, що взагалі система – це сукупність взаємозалежних частин (елементів), які функціонують у певній цілісності. Будь-який суб'єкт економіки сам по собі завжди є соціальною системою, в якій взаємодіють працівники заради досягнення суспільно-корисного кінцевого результату. Кожен працівник виконує свої функції, але вся їх трудова поведінка підпорядковується одному, а саме досягненню головних цілей і результатів. Будь-які відхилення від цілей і результатів регулюються зворотнім зв'язком за результатами дій кожної частини (підрозділу) чи елементу (людини), тому в системному управлінні конкретний труд кожного окремого працівника в будь-якому суб'єкті економіки завжди буде корисним.

Слід відзначити, що винахідницько-інноваційний потенціал будь-якого суб'єкта економіки, навіть спеціалізованих наукових установ, зазвичай не сконцентрований тільки в якомусь одному підрозділі. Наприклад, генератором ідей може бути керівник, який виконує обов'язки топ-менеджера, а винахідником – будь-який працівник навіть не профільної професії. Однак всі вони, з одного боку, складають ВІП суб'єкта економіки, а з іншого боку, є елементами соціальної системи цього суб'єкта й, відповідно, учасниками системного управління.

Синергетична складова частина (від гр. *synergia* – «сумісна дія») культури системного управління базується на самоорганізації всередині суб'єкта економіки та підвищенні ефективності системного управління через специфічну взаємодію між елементами організацій. Йдеться про взаємодоповнення й взаємодопомогу працюючих таким чином, що максимально використовуються сильні якості кожного працівника, а його слабкі якості перекриваються сильними якостями інших. В результаті такої взаємодії суттєво підсилюється раціональність творчої праці й виникає так званий синергетичний ефект від сумісних дій.

Самоорганізація виникає тоді, коли самі працівники чітко бачать кінцеві цілі та результати діяльності й потужно вмотивовані їх досягати, усвідомлюючи комплекс тих робіт, які потрібно виконувати. Тоді кожний із працівників виконує добровільно ті роботи, які йому більше вдаються, а оточуючі це визнають. Втілити таку культуру цільового системного управління за кінце-

вими результатами в практику господарювання можуть тільки обдаровані представники ціннісної управлінської еліти, а саме керівники державних установ і топ-менеджери комерційних організацій [5, с. 87]. На рис. 1 наведено зовнішні умови розкриття ВІП особистості, а також внутрішні умови визначення, формування й реалізації ВІП суб'єктів економіки.

Сьогодні, на жаль, на більшості суб'єктів національної економіки, перш за все в державних установах, господарює інша культура управління, що дісталася нам від централізовано-планової директивної економіки, яка пов'язана з розмитими кінцевими цілями й невизначеними результатами.

Наслідками цього стає бюрократизація виробничих процесів, неможливість визначити головне, великі витрати зайвого часу та зусиль, що також негативно впливає на реалізацію ВІП суб'єктів економіки.

Висновки і пропозиції. Розкриття ВІП окремої особистості пов'язано з потребою людини у самореалізації, визнанні її

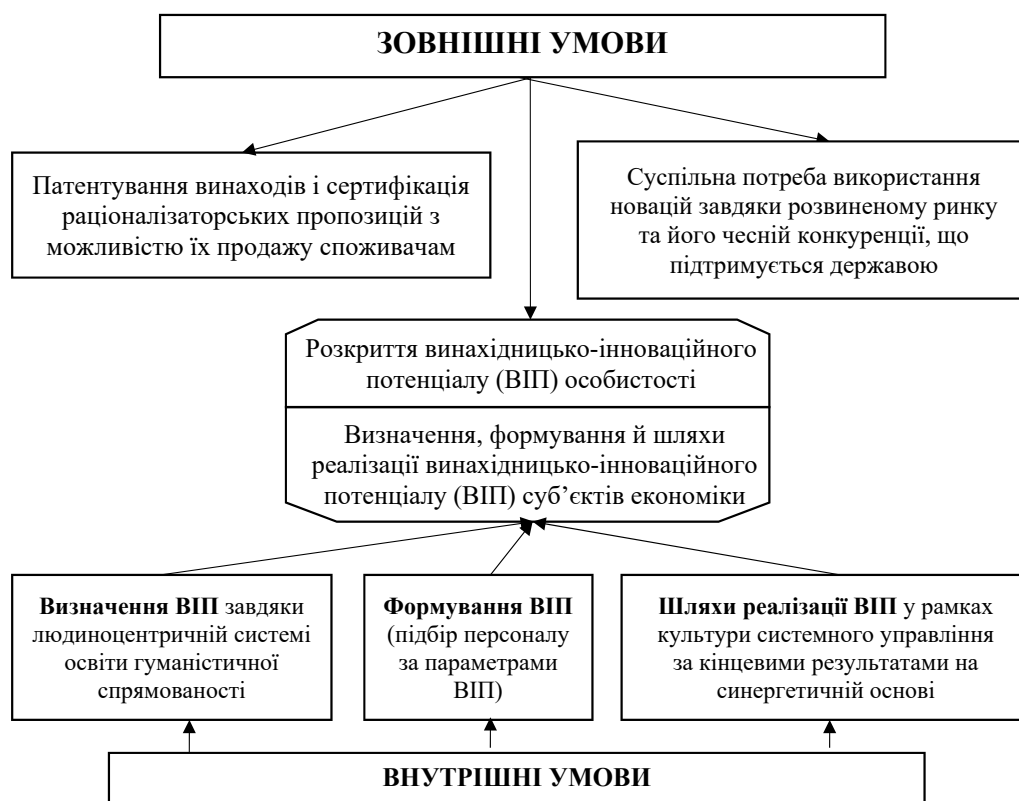

Рис. 1. Зовнішні умови розкриття ВІП особистості та внутрішні умови визначення, формування й реалізації ВІП усіх суб'єктів економіки

Джерело: авторська розробка

значимості оточуючими, підвищенні своєї самодостатності, бажанні бути власником результатів своєї розумової праці в контексті матеріальної незалежності тощо. Інша потреба людини розумової праці – це потреба бачити корисність результатів своєї праці, їх значимість для споживачів та суспільства, тому розкриття ВІП особистості пов'язане зі створенням відповідних зовнішніх умов. В першому випадку це є системою патентування й сертифікації, в другому – конкурентним ринком, що робить можливим використання досягнень НТП у практиці господарювання.

Для підвищення конкурентоспроможності економіки важливу роль відіграє наявність певної сукупності людей, які мають особистісний ВІП, що, зрештою, складають ВІП кожного суб'єкта економіки, а саме підприємства, компанії, навіть органу державного управління. Необхідно формувати якісний ВІП кожного суб'єкта економіки на науковому підґрунті, насамперед під час підбору персоналу визначати на індексній основі ступінь присутності в людині трьох якостей, що характеризують її здатність до винахідницько-інноваційної діяльності, а саме аналітико-пізнавальної активності, креативності та уяви. Безумовно, кращим варіантом було б розпочинати діагностування цих якостей ще в освітніх закладах таким чином, щоби випускник школи вже знав свої здібності та здатність до певного виду діяльності. Факторно-критеріальна кваліметрія вже дає змогу робити таке діагностування об'єктивним чином.

Також необхідно переходити на культуру системного (цільового) управління за кінцевими результатами з використанням переваг синергізму, що сприяє найбільш повному розкриттю та реалізації трудового потенціалу кожного працівника, включаючи керівників.

Література:

1. Головатий М.Ф., Дмитренко Г.А., Солодков В.Т. Оздоровлення нації в об'єктиві науки, або Доля України: як її змінити. 2-ге вид., доп. Київ : ДКС-Центр, 2019. 280 с.
2. Головач Н.В., Дмитренко Г.А. Системне формування нового покоління нації: гуманістичний контекст : монографія. Київ : ДКС-Центр, 2019. 352 с.
3. Дмитренко Г.А., Хлівна І.В. Концептуальні та технологічні засади підвищення конкурентоспроможності націо-

- нальної економіки і системи освіти в процесі їх модернізації : монографія. Умань : Сочинський М.М., 2017. 306 с.
4. Аджемоглу Д., Робінсон Дж. Чому нації занепадають / пер. с англ. О.М. Дем'янчука. Київ : Наш Формат, 2016. 440 с.
 5. Головач Н.В., Дмитренко Г.А. Інноваційна змістовна складова модернізації освіти в Україні. *Науковий вісник: державне управління*. 2020. № 2. С. 81–89. DOI: [https://doi.org/10.32689/2618-0065-2020-2\(4\)-81-89](https://doi.org/10.32689/2618-0065-2020-2(4)-81-89).
 6. Гулман Д. Эмоциональный интеллект / пер. с англ. А.П. Исаевой. Москва : АСТ: Астрель, 2011. 478 с.
 7. Сковорода Г.С. Повне зібрання творів. Т. 1–2. Київ : Наукова думка, 1973. 570 с.
 8. Bakhov I.S., Holovach N.V., Dmitrenko G.A. Digitalization of the Education System: Formation of Personality According to Parameters. *Journal of Advanced Research in Dynamical and Control Systems*. 2020. Vol. 12, no. 04-Special Issue. P. 849–860. DOI: 10.5373/JARDCS/V12SP4/20201555.
 9. Дзеджула В.В., Єпіфанова І.Ю. Складові елементи інноваційного потенціалу промислових підприємств. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: «Економіка і менеджмент»*. 2020. № 42. С. 13–17. DOI: <https://doi.org/10.32841/2413-2675/2020-42-2>.

References:

1. Holovaty M.F., Dmytrenko H.A., Solodkov V.T. (2019) *Ozdrovleniia natsii v obiektyvi nauky, abo dolia Ukrainy: yak yii zminyty* [Nation's healing in the lens of science, or the fate of Ukraine: how to change it]. Kyiv: DKS-center (in Ukrainian).
2. Holovach N.V., Dmytrenko H.A. (2019) *Systemne formuvannia novoho pokolinnia natsii: humanistychnyi kontekst* [Systematic formation of a new generation of nation: humanistic context]. Kyiv: DKS-center (in Ukrainian).
3. Dmytrenko H.A., Khlivna I.V. (2017) *Kontseptualni ta tekhnolohichni zasady pidvyshchennia konkurentospromozhnosti natsionalnoi ekonomiky i systemy osvity v protsesi yikh modernizatsii* [Conceptual and technological principles of increasing the competitiveness of the national economy and education system in the process of their modernization]. Uman: Sochinsky M.M. (in Ukrainian).
4. Adzhemohlu D., Robinson Dzh. (2016) *Chomu natsii zaneпадaiut* [Why nations are declining]. Kyiv: Nash Format (in Ukrainian).
5. Holovach N.V., Dmytrenko H.A. (2020) *Innovatsiina zmistovna skladova modernizatsii osvity v Ukraini* [Innovative content component of modernization of education in Ukraine]. *Scientific Bulletin: Public Administration*, no. 2 (4), pp. 81–89. DOI: [https://doi.org/10.32689/2618-0065-2020-2\(4\)-81-89](https://doi.org/10.32689/2618-0065-2020-2(4)-81-89).
6. Goulman D. (2011) *Emotsional'nyy intellekt* [Emotional Intelligence]. Moscow: AST: Astrel (in Russian).
7. Skovoroda H.S. (1973) *Povne zibrannia tvoriv* [Complete collection of works]. Kiev: Kyiv: Naukova dumka, vol. 1–2 (in Ukrainian).
8. Bakhov I.S., Holovach N.V., Dmitrenko G.A. (2020) Digitalization of the Education System: Formation of Personality According to Parameters. *Journal of Advanced Research in Dynamical and Control Systems*, vol. 12, no. 4, pp. 849–860. DOI: 10.5373/JARDCS/V12SP4/20201555.
9. Dzhedzhula V.V., Yepifanova I.Yu. (2020) *Skladovi elementy innovatsiinoho potentsialu promyslovykh pidpriemstv* [Components of the innovation potential of industrial enterprises]. *International Humanitarian University Herald. Economics and Management*, no. 42, pp. 13–17. DOI: <https://doi.org/10.32841/2413-2675/2020-42-2>.

Аннотация. Статья посвящена вопросам изучения происхождения и условия раскрытия, формирования и реализации изобретательно-инновационного потенциала человека как базиса инновационной деятельности и экономического роста. Выявлено, что возникновение научно-технического прогресса и использование его результатов обусловлены действием трех факторов, таких как закон экономии времени и энергии, природные способности определенной категории людей к изобретательской или инновационной деятельности, потребность большинства способных к изобретательской деятельности людей видеть результаты своего труда, их значимость, полезность, а также быть признанными окружающими. Определение, формирование и реализация изобретательно-инновационного потенциала экономики необходимо активизировать в разрезе трех направлений влияний, таких как формирование инновационно ориентированной системы образования; внедрение технологий подбора способного к инновационной деятельности персонала; формирование культуры системного целевого управления персоналом по конечным результатам на синергетической основе.

Ключевые слова: изобретательно-инновационный потенциал, инновационная деятельность, аналитико-познавательная активность, креативность, система образования, культура системного целевого управления.

Summary. The article is devoted to the study of the origin and conditions of disclosure, formation and implementation of inventive and innovative human potential as a basis for innovation and economic growth. It is revealed that the emergence of scientific and technological progress and the application of its results is due to three factors: the economic law of saving time and energy in any activity, natural abilities of a certain category of people to inventive or innovative activities; the need for most inventive or innovative people to see the results of their work, their significance, usefulness, as well as to be highly appreciated. It is established that the development of a competitive economy on an innovative basis was facilitated by the creation of a number of progressive inclusive economic institutions for the protection of intellectual property rights, including patenting, which stimulated investment, trade and innovation. Identification, formation and implementation of inventive and innovative potential of the economy must be intensified in terms of three areas of influence. There is formation of an appropriate innovation-oriented education system; introduction of technologies for selection of personnel with a tendency to innovative activities for all economic entities, including scientific and educational organizations, at enterprises; formation of a culture of system target personnel management based on the final results on a synergetic basis. The definition of inventive and innovative potential is proposed to be formed through a human-centered education system, which is focused on promoting personal self-realization throughout life in a globalized and information-rich world through the introduction of certain digital technologies. It is also necessary to form a high-quality inventive and innovative potential of each economic entity on a scientific basis. First of all, when selecting staff, it's necessary to determine on the degree of three basis qualities that characterize his ability to inventive and innovative activities. There is analytical and cognitive activity, creativity and imagination. It is necessary to move to a culture of systemic targeted management of the final results using the benefits of synergy, which contributes to the fullest disclosure and realization of the labor potential of each employee.

Keywords: inventive and innovative potential, innovative activity, analytical and cognitive activity, creativity, education system, culture of system target management.